

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Изх. рег. № 92-13-45 15-12-2023
/моля цитирайте при отговор/

ДО
Г-ЖА ГАЛИНА ЗАХАРОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

бул. „Витоша“ № 2
1000, гр. София

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ЗАХАРОВА,

Приложено Ви изпращам искане от министъра на правосъдието до Общото събрание на Наказателната колегия във Върховния касационен съд за образуване на тълкувателно дело на основание чл. 126, ал. 1 във вр. с чл. 125 и чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт.

С УВАЖЕНИЕ,
ГЕОРГИ НИКОЛОВ
ЗАМЕСТИК-МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Изм. рег. № 92-13-45 15-12-2023
/моля цитирайте при отговор/

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА
НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ ВЪВ
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

ИСКАНЕ

ОТ

ДОЦ. Д-Р АТАНАС СЛАВОВ - МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

Относно: *Приемане на тълкувателно решение по въпроса „При отбелязана реабилитация по право на основание чл. 88а от НК и искане за издаване на свидетелство за съдимост с посочена в него цел обвързана с изискването, съдържащо се в специален закон лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“ следва ли тази присъда да бъде включена в издавания документ, ведно с реабилитацията, или следва свидетелството за съдимост да се издаде без информация относно осъждането на лицето.“*

ОСНОВАНИЕ: чл. 126, т. 1 във вр. с чл. 125 във вр. с чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

Към настоящия момент в Министерство на правосъдието е сформирана междуведомствена работна група със задача – изготвяне на предложения за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 26.02.2008 г. за функциите и организацията на дейността на бюрата за съдимост (Наредбата), в която участват представители от различни съдилища.

С цел изменение и прецизиране на разпоредбата на чл. 39, ал. 2, т. 2 във вр. с ал. 3 от Наредбата представители от правосъдното министерство повдигнаха за обсъждане следният въпрос: „В случай на настъпила реабилитация по право на основание чл. 88а от НК и постъпило заявление за издаване на свидетелство за съдимост с посочена в него цел обвързана с изискването, съдържащо се в специален закон, лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“ следва ли в издавания документ да се впише това осъждане или то не се отбелязва“, като на база проведената дискусия се забеляза противоречие във вътрешното убеждение на съдиите, участващи в работната група относно прилагането на нормите на Наказателния кодекс и на Наредбата по отношение на настъпилата по право пълна реабилитация и информацията, която следва да фигурира в свидетелството за съдимост съобразно целта, за която то се иска.

Поставеният въпрос е породен от противоречивата съдебна практика, установена при прилагането на разпоредби на НК и Наредбата, констатирана от юристи, работещи в Централно бюро „Съдимост“ (ЦБС) при Министерство на правосъдието, предвид „широкият поглед“, с който разполагат, върху всички издавани документи и по-конкретно върху издадените свидетелства за съдимост от бюро за съдимост при районните съдилища. Този факт е породен от обстоятелството, че ЦБС е определено за централен орган на Република България за обмен на данни за съдимост с държавите членки на ЕС, както и във връзка с предоставяната от Министерство на правосъдието услуга – „Издаване на електронно свидетелство за съдимост“ (ЕСС) и електронно служебно свидетелство за съдимост (ЕССС), също така и с оглед създаването на централизирана система (Централизирана автоматизирана информационна система „Съдебен статус“), чиято цел бе да се обединят локалните 113 бази данни на съдилищата и базата данни на Централно бюро съдимост в една централизирана система, позволяваща информацията относима към съдебния статус на гражданите да се събира и съхранява на едно място.

На база огромното количество издадени документи (свидетелства за съдимост) на хартиен носител и издадените ЕСС/ЕССС, удостоверяващи съдебния статус на конкретно лице, както и във връзка с обмена на данни за съдимост с държавите членки ЦБС установи противоречива съдебна практика, формирана при издаване на документа, свидетелство за съдимост, от районните съдилища в страната и от ЦБС, в случаите когато има постановена присъда спрямо лице и впоследствие, в електронния архив на бюлетина му за съдимост, е отбелязана настъпилата по право реабилитация на основание чл. 88а от НК (пълна/абсолютна реабилитация).

Изводите на ЦБС за противоречива съдебна практика, посочени по-горе, се потвърдиха и подкрепиха също така и от магистратите, участващи в работната група, предвид че те също прилагат разнородно разпоредбите на **чл. 85 и чл. 88а от Наказателния кодекс, във връзка с чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от Наредбата.**

Противоречивата съдебна практика, установена при прилагането на норми от НК респективно от Наредбата, уреждаща дейността на бюро за съдимост, е свързана с разпоредбите на чл. 85 и чл. 88а от НК, както и чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от Наредбата. При наличие на осъждане и отбелязана/настъпила реабилитация по право на основание чл. 88а от НК се установи, че различните бюро за съдимост при районните съдилища и ЦБС издават документи за едно и също лице с различно съдържание относно съдебното минало на лицето. Една част от съдилищата издават документ за лицето със съдебен статус „не осъждан“ - не вписват информация за постановената спрямо него присъда, за която са настъпили всички законови предпоставки за реабилитация по право на основание чл. 88а от НК, други съдилища издават свидетелство за съдимост като посочват, че съдебния статус на лицето е „осъждан“ и вписват в документа осъждането, ведно с настъпилата и/или отбелязана по право пълна реабилитация, а трети издават свидетелство за съдимост само с данни за реабилитацията, т.е. правното основание, на което е настъпила и датата на отбелязването ѝ, без данни за извършеното престъпление и наложеното наказание. Причината довела до тази разнородна практика е породена от предназначението или целта, за която се иска документът.

Чл. 35, ал. 1, т. 7 (Изм. - ДВ, бр. 67 от 2020 г., в сила от 01.09.2022 г., изм. относно влизането в сила - ДВ, бр. 109 от 2021 г., Изм. - ДВ, бр. 70 от 2022 г.) от Наредбата посочва какви са данните, които се вписват в заявлението за издаване на свидетелство за съдимост като указва на заявителя задължително да предостави информацията относно „целта, за която се иска свидетелството за съдимост, а когато е за постъпване на работа - точната длъжност“; посочва се и нормативният акт, който съдържа условията и реда за извършването на работата или заемането на длъжността“, тези данни са необходими с оглед извършване на преценка каква информация следва да се включи в свидетелство за съдимост при наличие на постановена реабилитация (пълна или не), амнистия, освобождаване от наказателна отговорност по чл. 78а от НК.

От направения анализ и практиката на Централно бюро „Съдимост“ при Министерство на правосъдието, предоставям на Вниманието Ви следната информация:

В определени случаи, в издаваното свидетелство за съдимост, се вписват обстоятелства свързани с осъждане ведно с постановена реабилитация, както и информацията относно освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание по чл. 78а от НК, в зависимост от това, за къде е предназначен да послужи документът, както и съобразно целта, за която той се иска. Съгласно чл. 35, ал. 1, т. 7 от Наредбата заявлението за издаване на свидетелство за съдимост трябва да съдържа целта, за която се иска свидетелството за съдимост, а когато е за постъпване на работа – точната длъжност.

Следва да се отбележи и обстоятелството, че не са малко законите в страната, които изискват заемане на съответна длъжност само от лица, които не са били осъждани, дори да са реабилитирани /напр. ЗЧСИ, ЗСВ и др./, което налага допълнителна преценка. Неслучайно разпоредбата на чл. 34, ал. 3 от Наредбата гласи, че: „в случаите, когато лицето е осъждано, но е реабилитирано или престъплението е амнистирано, бюро за съдимост, където е подадено заявлението, чрез лицето, изпълняващо функциите на ръководител на бюро за съдимост в него или определен от него служител юрист, а в Централното бюро за съдимост - неговият ръководител или определен служител юрист, извършва преценка дали тези обстоятелства следва да се отразят в свидетелството за съдимост предвид целта, за която то се иска и издава свидетелството за съдимост.“

Голяма част от българските закони съдържат ограничения и забрани, свързани с освобождаването от наказателна отговорност и с осъждането, независимо от реабилитацията, например, неизчерпателно изброени: липсата на осъждане за престъпление от общ характер „независимо от реабилитацията“ е изискване за получаване на лиценз по Закона за частната охранителна дейност – чл. 41, ал. 3, т. 1; „независимо от реабилитацията“ и „да не са освобождавани от наказателна отговорност за умишлени престъпления от общ характер“ – чл. 19в, ал. 4, т. 4 от Закон за специалните разузнавателни средства; в Закон за горите - изискване за горски инспектор чл. 198, ал. 2, т. 2: “за горски инспектор може да бъде назначено лице, което не е осъждано за престъпление от общ характер или не е освободено от наказателна отговорност за извършено престъпление от общ характер с налагане на административно наказание по чл. 78а от НК“. Подобни разпоредби се съдържат и в: Закон за Държавна агенция „Разузнаване“ - чл. 15, ал. 1, т. 4; в ЗСВ – чл. 18, ал. 1, т. 8 (лице, което е осъждано за умишлено престъпление, както и да е освобождавано от наказателна отговорност за умишлено престъпление); в Закона за Националната служба за охрана, чл. 39, ал. 3, т. 1 - към кандидатите за назначаване за офицери и сержанти; в Закона за военното разузнаване; в Закон за Държавна агенция „Национална сигурност“, чл. 53, ал. 1, т. 4 – изискване към всички държавни служители в агенцията; в ЗПКОНПИ – чл. 10, ал. 1, т. 1 – изискване относно членовете на Комисията; в ЗЗКИ – чл. 40, ал. 1, т. 4 (разрешение за достъп до класифицирана информация се издава на лице, което не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията); в Закон за предучилищното и училищното образование – чл. 215, ал. 1, т. 1 е въведено изискване, че „не може да заема длъжност на педагогически специалист лице, което е осъждано за умишлено престъпление от общ характер независимо от реабилитацията“; в ЗМВР – чл. 155, ал. 1, т. 2 „държавен служител в МВР може да бъде дееспособно физическо лице, което не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“, по този закон самата възможност лице да бъде държавен служител в МВР е обвързана с липса на предходно осъждане; на основание чл. 141, ал. 1, т. 4 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ абсолютен критерии за назначаване на кандидатите на военна служба е липсата на осъждане за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията ...

Съществуват различни разпоредби уреждащи по-благоприятни последици за лицето при осъждане и последващо реабилитиране (напр. чл. 162, т. 4 и чл. 340а, т. 4 от ЗСВ), но и по-утежняващи (напр. чл. 18, ал. 1, т. 8 и чл. 37, ал. 1, т. 4 от ЗСВ), които не са обвързани само с вида на наложеното наказание, а като цяло с наличие на осъждане. Реабилитацията заличава осъждането и отменя за в бъдеще последиците му, но в някои хипотези тези данни се предават.

В чл. 39, ал. 1 от Наредбата са посочени данните, които следва да се вписват в свидетелството за съдимост – информацията по чл. 35, ал. 1, т. 1-5 и т. 7, както и всички осъждания на лицето. В свидетелството за съдимост не се вписва осъждането за престъпление, което е амнистирано и за което лицето е реабилитирано (чл. 39, ал. 2 от Наредбата). Изключение е предвидено само в хипотезата на чл. 39, ал. 3 от цитираната наредба, съгласно която осъждане, за което лицето е реабилитирано, се вписва само когато реабилитацията съгласно закон или указ не заличава последиците от осъждането. В този случай в свидетелството за съдимост се отбелязва, че лицето е реабилитирано, и се посочва датата на реабилитацията.

С оглед на посочените, неизчерпателно, по-горе закони, които въвеждат ограничения и забрани за заемане на определени длъжности и упражняване на определени професии от лица, които са осъдени за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията, компетентните служители извършват преценка във връзка с целта, за която се изисква свидетелството за съдимост. Това е допълнителна специализирана преценка, която се извършва при всяко издаване от районните съдилища или от Централно бюро „Съдимост“ свидетелство за съдимост за тези лица, дали, съобразно целта, за която се издава свидетелството за съдимост, обстоятелство, като настъпила реабилитация (институт, който заличава за в бъдеще факта на

осъждането), например, да бъде отразено в него, както и дали съобразно конкретната правна норма, във връзка с която се извършва проверката за съдебен статус, свидетелството за съдимост да бъде „чисто“, т.е. с оглед конкретните нормативни основания, посочени в искането лицето да е със съдебен статус „не е осъждано“.

Заложено е изискване за формиране на изрична преценка на председателя на съответния съдебен орган или определен от него заместник, както и от ръководителя на ЦБС или определен от него юрист, дали да бъдат вписани обстоятелствата свързани с настъпила по право реабилитация по повод определени осъждания, която се извършва на база целта за която се иска издаването на свидетелството за съдимост.

Позоваването на горната законодателна уредба не противоречи на нормата на чл. 85, ал. 1 от НК. Наредбата регламентира хипотеза, в която по преценка на председателя на съда може да се извърши вписване на осъждането независимо от настъпилата реабилитация и това е част от изключенията по чл. 85, ал. 1 от НК, предвид регламентирания изисквания в специалните закони, уреждащи специфичните обществени отношения.

Безспорно разпоредбата на чл. 85 от НК, реабилитацията заличава осъждането и отменя за в бъдеще последиците, които законите свързват със самото осъждане, освен ако в някое отношение със закон или указ е установено противното. След като лицето е реабилитирано и със закон или указ не е установено противното, то в свидетелството за съдимост не следва да се вписва осъждането. За приложимостта на тази норма обаче следва да се има предвид целта, за която се иска свидетелството за съдимост в конкретния случай.

При наличие на изискване, регламентирано в специален закон, което се отнася до ограничение свързано с това лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“, практиката на Централно бюро „Съдимост“ е да вписва осъждането в свидетелството за съдимост, ведно с реабилитацията.

Разпоредбата на чл. 88а, ал. 1 от НК регламентира, че: *„Когато от изтърпяването на наказанието е изтекъл срок, равен на този по чл. 82, ал. 1 и осъденият не е извършил ново умишлено престъпление от общ характер, за което се предвижда наказание лишаване от свобода, осъждането и последиците му се заличават независимо от предвиденото в друг закон или указ.“*, на база, на която част от магистратите и юристите се позовават и издават свидетелства за съдимост без да е включена информация за осъждането и последвалата реабилитация по право, независимо, че в специален закон е предвидено лицето да „не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“.

Съществува колизия между разпоредбата на чл. 88а, ал. 1 от НК и нормативно предвиденото изискване в специалните закони, касаещо условието за липса на осъждане - *„независимо от реабилитацията“*, което поставя ограничение или забрана за заемане на определена длъжност или професия. Тук се поставя въпросът дали Наказателният кодекс като нормативен акт има превес пред специалните закони или изискването, заложено в тях, е с преимущество. Принцип на правото, датиращ от римско време, е, че специалния закон дерогира общия (*Lex specialis derogat legi generali*). Този принцип се отнася до случаите, когато има противоречие между правни норми от общия и специалния закон, като в тази хипотеза вторите се ползват с предимство или имат примат над първите, включително и в случаите на тълкуване на правото.

Приложим е принципът за дерогация на общия закон от специалния, той не може да бъде пренебрегнат, защото ще доведе до неправилно прилагане на специалния закон в разрез с неговите цели. В случаите когато се регулират определени обществени отношения, напр. чрез Закон за съдебната власт, Закон за защита на класифицираната информация и много други., с оглед специфичността им, е целесъобразно и правилно предмет на този закон да е цялостното и комплексно уреждане на специфичните правоотношения от специален нарочен закон, чиито норми имат превес над всички норми от общите закони. По-тази причина общите закони се дерогират от правилата за поведение, съдържащи се в специалните нормативни актове.

Наблюдава се противоречива практика в съдържанието на издадените свидетелства за съдимост и в съдебния статус при постановена пълна реабилитация по право спрямо лицето, когато е посочена цел поставяща ограничение и/или забрана за заемане на определена длъжност или професия и регламентиране на изискването *„независимо от реабилитацията“* в специален закон.

Формирана е противоречива съдебна практика при тълкуването и прилагането на разпоредбите на чл. 85 и чл. 88а от НК, както и чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от Наредбата.

Една част от магистратите приемат, че когато са изпълнени законовите предпоставки за отбелязване на пълна реабилитация по чл. 88а от НК следва да се издаде свидетелство за

съдимост без информация за предходната присъда/присъди, независимо, че има изискване по специалните закони, поставящо ограничение за заемане на определена длъжност или извършване на определена дейност, доколкото друга част от тях са на мнение, че информацията за присъдата, ведно с реабилитацията, следва да бъде включена в документа, а в някои бюра за съдимост издават свидетелство за съдимост само с данни за постановената реабилитация без информация относно деянието и наложеното наказание.

В основата на противоречивата съдебна практика е тълкуването на връзката между разпоредбата на чл. 88а, ал. 1 от НК и всички разпоредби поставящи изискването „независимо от реабилитацията“, съдържащи се в специалните закони.

С оглед на гореизложеното и във връзка с проведената дискусия между участниците в сформирания междуведомствена работна група, на която бе поставен този въпрос и отново се потвърди противоречивата съдебна практика на всяко от участващите бюра за съдимост, членовете на групата предложиха да бъде отправено искане за приемане на тълкувателно дело. Ето защо настоящото искане е формулирано конкретно за пълната реабилитация и дали разпоредбата на чл. 88а от НК има превес пред специалните закони или обратното НК се прилага безусловно.

Във връзка с констатираната противоречива съдебна практика на бюрата за съдимост по прилагането на разпоредбите на чл. 85 и чл. 88а от НК във връзка с чл. 39, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от Наредбата, водеща до различно приложение на НК и Наредбата, отправям следното

И С К А Н Е:

Общото събрание на Наказателната колегия във Върховния касационен съд да приеме тълкувателно решение, с което да отговори на следния въпрос:

„При отбелязана реабилитация по право на основание чл. 88а от НК и искане за издаване на свидетелство за съдимост с посочена в него цел обвързана с изискването, съдържащо се в специален закон лицето да *„не е осъждано за умислено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията“* следва ли тази присъда да бъде включена в издавания документ, ведно с реабилитацията, или следва свидетелството за съдимост да се издаде без информация относно осъждането на лицето.“

Приложение:

1. Издадени свидетелства за съдимост с различно съдържание – 7 бр.

МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

ДОЦ. Д-Р АТАНАС СЛАВОВ

